

УДК 101.1+168.5

ББК 87.1

А-43

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка, протокол № 5 від 24 грудня 2010 року

Редакційна колегія:

Саух П.Ю., доктор філософських наук, професор;
Герасимчук А.А., доктор філософських наук, професор;
Ковтун Н.М., кандидат філософських наук;
Слюсар В.М., кандидат філософських наук;
Вітюк І.К., кандидат філософських наук;

Рецензенти:

Ярошовець В. І., доктор філософських наук, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
Стародубець Г. М., доктор історичних наук, професор Житомирського державного університету імені Івана Франка;
Піциль О. С., кандидат філософських наук, доцент Житомирського національного агроекологічного університету.

А 43   Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики сьогодення: зб. наукових праць / за заг. ред. проф. Сауха П. Ю. – Житомир: Видавничий центр ЖДУ імені Івана Франка, 2010. – 140 с.

У збірнику наукових праць розглядаються основні аспекти становлення людської думки, співвідношення сучасної філософії та науки, особливості розвитку природничих і гуманітарних дисциплін у контексті становлення науки епохи Постмодерну. З'ясовуються форми та механізми проявів толерантності у сферах політичної, соціальної, культурної, релігійної, етнічної, національної буттєвості людини, осмислюється феномен толерантності у межах інтеркультурної та внутрішньокультурної комунікації.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

УДК 101+168.5

ББК 87.1

© Колектив авторів, 2010

Воронюк Олександр Леонідович

"Метафізика відсутності" та постмодерна проблема комунікації

Проблема комунікації є однією з найважливіших у сучасному культурфілософському дискурсі. Криза західноєвропейських цінностей загалом, криза міжособистісної взаємодії зокрема вимагає критичного підходу до аналізу проблеми комунікації в епоху постмодерну.

Передусім, на нашу думку, в сучасній комунікації важливу роль відіграє імпліцитний характер владного дискурсу. Відкрита Р. Бартом формула "міф – це слово", що наголошує на тотальній сугестивності будь-якого повідомлення (від рекламного плакату до ідеології) показує владний характер комунікації [1]. Сучасність характеризується розсіюванням влади. Завдяки масовому характеру засобів комунікації владний дискурс отримав змогу безперешкодно вторгатись до приватного життя людини, по суті, він став терористичним. Для цього варто просто набрати будь-який номер телефону або ж написати анонімного листа.

Основна інтенція комунікації – єднання з Іншим. Прагнення до розуміння Іншого та констатація неможливості досягнути цієї мети врешті решт призводить до знецілення комунікативних процесів у сучасному світі. Безпосередні форми спілкування все більше і більше замінюються на опосередковані, що пояснюється страхом до тіла Іншого. Тому комунікацію сьогодні можна позначити як комунікацію "тіл без органів". Така комунікація має важливий наслідок: знеособлене спілкування доповнюється змістом з власної свідомості індивіда. По суті, процес комунікації стає процесом ауто-комунікації. Картезіанський суб'єкт епохи Гутенберга, породжений книгодрукуванням та класичною метафізикою, замінюється на шизоїдний квазісуб'єкт, який, з одного боку, повністю замкнений у власній свідомості, а з іншого – комунікує в культурному просторі "тілом без органів". Знеособленість комунікації веде до створення, таким чином, аутичної моделі-комуніканта. Так постає загроза розриву комунікації.

Намагаючись приховати цю загрозу, сучасна матриця медіа застосовує механізм інтерактивності. Мова йде про використання Іншого в процесі задоволення. Ми звикли, наголошує С. Жижек, критикувати ЗМІ, зокрема телебачення, за перетворення людей в пасивних споживачів продуктів медіакультури. Насправді ж, медіа позбавляють нас задоволення інтерпасивності (через Іншого), тому "так звана загроза нових медіа полягає в тому, що вони позбавляють нас нашої пасивності, нашого автентичного пасивного досвіду, і тим самим підштовхують нас до беззмістовної маніакальної активності" [2, 44]. Іронія очевидна: щоб позбутись аутокомунікативності, ліквідовують протилежний полюс комунікації – Іншого. Як умова самотрансцендування людини, Інший стає непотрібним у просторі, де усе стає продовженням нашого симулятивного "Я". Тому Ж. Бодріяр називає сучасний культурний простір "пеклом Того ж Самого", в якій людині відведена роль моделі, що серійно відтворюється у своїй шизоїдній повторюваності: "усе наше суспільство з притаманними йому антисептичними виливами засобів комунікації, ілюзіями обміну та контакту спрямоване на те, що

нейтралізувати відмінності, зруйнувати Іншого як природне явище... І якщо Інший завжди ховає в собі дещо, відмінне від себе самого, то Той же самий ніколи не містить нічого, окрім власної суті. Це і є наш ідеальний сучасний клон: суб'єкт, з якого вимарано все Інше, який позбавлений можливості поділу і приречений на метастазування самого себе, на чисте повторення" [3, 180-181].

Окрім названих, сучасна культурна комунікація робить проблематичним, а в дечому й неможливим створення смислу. Смысл завжди діалогічний, тобто, обов'язковою умовою розуміння стає присутність Іншого. Осмислити, зрозуміти можна тільки те, що входить до простору передрозуміння, традиції (Г.-Г.Гадамер). Простіше кажучи, зрозуміти людина може тільки те, що олюднене і передається історичною пам'яттю. Розуміння неможливе без антропоморфізації. Культура ж постмодерну ліквідує символічно-антропоморфічний сенс речей і явищ дійсності, вміщуючи їх в уже згадану міфологічну форму, наприклад, форму моди як середовища постійної циркуляції повторюваних форм без початку та кінця. Історія, в якій міститься неповторність, аура культури, замінюється на серійну репродукцію готових форм [4]. Таким чином, речі втрачають свій олюднений образ і стають незрозумілими, комунікація позбавляється сенсу і перетворюється на самоціль. Самі засоби комунікації стали повідомленням, яке треба донести (М.Маклюен).

Проблема комунікації, таким чином, тісно пов'язана з такими філософськими проблемами, як статус Іншого, проблема продукування смислу, розуміння в сучасному культурному просторі, людського відчуження у матриці мас-медіа. Через названі проблеми комунікації наважимося назвати сучасну комунікацію постмодерним концептом "метафізики відсутності". "Суб'єкт" такої метафізики – людина, що позбавляється власної свідомості та тіла, перетворюючись на аутичний серійний проект "тіла без органів".

Список використаних джерел та літератури:

1. Барт Р. Мифологии / Ролан Барт; пер. с фр. С.Зенина. — М.: Академический Проект, 2008. — 351 с. — (Философские технологии).
2. Жижек С. Интерпассивность / Интерпассивность. Желание: влечение. Мультикультурализм; пер. с англ. А. Смирнова под ред. В. Мазина и Г. Рогоняна. — СПб.: Алетейя, 2005. — С. 6-44.
3. Бодрийяр Ж. Прозрачность зла / Жан Бодрийяр ; пер. с фр. Л. Любарской и Е. Марковской [2-е изд]. — М.: Добросвет, КДУ, 2006. — 258 с.
4. Беньямін В. Мистецький твір у добу своєї технічної відтворюваності // Вибране / пер. з нім. Ю. Рибачук, Н. Лозинська. — Львів: Літопис, 2002. — С. 53-81.

